

Eduskunnan oikeusasiamies
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
00102 Eduskunta

Mahdollisiin ihmiskaupan uhreihin kohdistunut ratsia 24.-25.9.2004

Kantelu ulkomaalaisratsian toimintatavoista

Pyydämme eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan seuraavan tapauksen.

Kantelun kohteena olevat viranomaiset

Helsingin poliisilaitos
Helsingin rikospoliisi
Rajavartiolaitos
Tulli

Virheellisenä pitämämme toimenpide

Mahdollisiin ihmiskaupan uhreihin kohdistunut ratsia ja käännytys Helsingissä
24. - 25.9.2004.

Epäilemme viranomaisten laiminlyöneen kiinniotettujen naisten (mahdollisten ihmiskaupan uhrien) oikeusturvasta huolehtimisen, heidän avuntarpeensa selvittämisen sekä maasta käännyttämiseen liittyvien vaarojen huomioimisen.

Tapahtuman kuvaus

Tapahtuman kuvaus perustuu Helsingin Sanomissa 26.9.2004 sivulla C6 julkaistuu uutiseen "Poliisi ratsasi kolme yökerhoa Helsingissä" sekä siihen tietoon, joka meille on kertynyt aikaisemmista vastaavista tapauksista.

Helsingin poliisilaitoksen, rikospoliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin viranomaiset tekivät 24.-25.9.2004 samanaikaisen ratsian kolmeen Helsingissä toimivaan yökerhoon (Alcatraz, Mermaid ja Mikado), joissa ulkomaalaiset prostituoidut etsivät asiakkaita.

Ratsiassa otettiin kiinni neljä venäläistä naista ja yksi sambialainen nainen. Kiinniotetuilta naisilta puuttui voimassa oleva viisumi tai passi. Yksi naisista oli kokonaan maahantulokiellossa. Kiinniotetut naiset käännyttiin ja kuljetettiin rajalle jo 25.9.2004.

Lehtiuutisen mukaan kyseinen ratsia liittyi rikospoliisin väärennys- ja paritusrikkosten tutkimuksiin.

Viranomaiset ovat olleet tietoisia, että kiinniotetut naiset voivat olla ihmiskaupan uhreja tai ainakin ihmiskauppaa lähentelevien olosuhteiden uhreja. Tämä käy ilmi lehtiuutisessa olleesta komisario Lasse Jortikan repliikistä: "Naisten tilanne voi olla se, että joku on ottanut heiltä passin pois ja pannut töihin. Heitä pidetään väkisin töissä, kunnes tilanne laukeaa näiden poliisin kiinniottojen yhteydessä. Toivottavasti poliisista on joillekin heistä tässä mielessä apua." (HS 26.9.2004)

Toisessa komisario Jortikan repliikissä perustellaan poliisin toimia: "Heidän todellista tilannettaan on hyvin vaikea selvittää, koska he eivät puhu." (HS 26.9.2004). Kuitenkin poliisi on varmasti tietoinen siitä, että puhumattomuus ei ole perusteltu syy jättää selvittämättä heidän tilannettaan.

Kiinniotettujen naisten puhumattomuus voi johtua siitä, että naiset pelkäävät parittajien ja ihmiskauppiaiden kostoja. Lisäksi ulkomaalaiset prostituoidut ovat usein lähes tai täysin tietämättömiä Suomen lainsäädännöstä ja omista oikeuksistaan. Usein heillä on virheellisiä käsityksiä viranomaisten toimivallasta ja toimintatavoista sekä siitä, mikä on Suomessa laillista tai laitonta.

Mitä kiinniotetuille ulkomaalaisille prostituoiduille tapahtuu käännetyksen jälkeen? On olemassa vaara, että he joutuvat paritusta ja/tai ihmiskauppaa harjoittavan rikollisorganisaation rankaisutoimenpiteiden kohteeksi. Rankaisulla pelotellaan naisia, jotta he välttelisivät viranomaisia. Rankaiseminen voi olla naiseen tai hänen omaisiinsa kohdistuvaa väkivaltaa, väkivallalla uhkaamista tai kiristämistä. Käännetyksen seurauksena myös naisen velka rikollisorganisaatiolle voi kasvaa. Nainen voi joutua ostamaan rikollisorganisaatiolta uudet väärennetyt matkustusasiakirjat, maksamaan korvausta kesken jääneestä työskentelystä, maksamaan uudesta matkasta rajan yli ja maksamaan sakkoa kiinnijäämisestään.

Komisario Jortikan repliikissä esitetty toive, että poliisin kiinniotto auttaisi kiinniotettuja naisia, on epärealistinen. Nähdäksemme viranomaisten täytyy olla tietoisia siitä, että useissa tapauksissa tapahtuu juuri päinvastoin. Käännyttetyt naiset voivat joutua uudestaan rekrytoituiksi tai pakotetuiksi lähtemään prostituoiduksi. Jos naisen olosuhteet aikaisemman Suomessa oleskelun aikana eivät vielä täyttäneet ihmiskaupan tunnusmerkkejä, niin käännetyksen seurauksena rikollisorganisaation valta naiseen saattaa kasvaa, niin että kyseessä ei enää ole pelkkä paritus vaan voidaan puhua ihmiskaupasta.

Selvitettäviä asioita viranomaisten toiminnassa

Pyydämme eduskunnan oikeusasiamiestä selvittämään viranomaisten toimenpiteiden laillisuutta ja perusoikeuksienmukaisuutta ottaen erityisesti huomioon ihmisoikeuksia ja ihmiskauppaa koskevat kansainväliset sopimukset, joiden lähtökohtana ja tavoitteena on ihmiskaupan uhrien suojeleminen ja auttaminen.

Viranomaisten toiminta edellä mainitussa ratsiassa herättää seuraavia kysymyksiä, jotka ovat oleellisia kiinniotettujen perus- ja ihmisoikeuksien kannalta.

Kerättiin ratsian ja ulkomaalaisten naisten kiinnioton avulla todistusaineistoa väärennyksistä ja parituksesta epäiltyjä rikollisorganisaatioita vastaan huolehtimatta kiinniotettujen naisten oikeusturvasta ja suojeleminen tarpeesta?

Otettiin ratsian suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon, että kiinnijäävät ja käännytettävät henkilöt ovat vaarassa joutua (rikospoliisin tutkimuksen kohteena olevien) rikollisorganisaatioiden kostotoimenpiteiden kohteeksi?

Otettiin ratsian suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon, että kiinnijääneet henkilöt voivat olla ihmiskaupan uhreja tai että he ovat aikaisempaa suuremmissa vaarassa joutua ihmiskaupan uhreiksi, mikäli heidät käännytetään maasta ilman, että he saavat mitään apua?

Annettiin kiinniotetuille naisille riittävästi tietoa ja neuvontaa

- kiinniottamisen syistä ja heidän oikeudellisesta asemastaan?
- heidän oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan saada apua?
- heidän tilanteeseensa liittyvästä Suomen lainsäädännöstä?

Millaista apua viranomaiset ovat varautuneet antamaan mahdollisille ihmiskaupan uhreille tällaisissa tapauksissa? Katsovatko viranomaiset, että maasta käännyttäminen on avun antamista ihmiskaupan uhreille?

Millä tavalla kiinniotettujen laittomasti maassa oleskelevien ulkomaalaisten oikeusturvasta ja turvallisuudesta huolehditaan silloin, kun he jäävät kiinni viranomaisten tutkiessa rikollisjärjestöjen toimintaa kuten ihmiskauppaa, ihmiskuljetusta, matkustusasiakirjojen väärennyksiä tai paritusta?

Millä tavalla viranomaiset selvittävät, onko kiinniotettu ulkomaalainen prostituoitu avuntarpeessa oleva ihmiskaupan uhri? Johtaako prostituoidun puhumattomuus siihen, että viranomaiset eivät selvitä avun tarvetta? Merkitseekö näennäi-

sesti omatoimisesti tapahtuva prostituoituna työskentely sitä, että viranomaiset eivät pidä prostituoitua ihmiskaupan uhrina eikä avun tarpeessa olevana?

Johtopäätökset

Mielestämme ei voi olla hyväksyttävää, että viranomaiset tutkivat paritukseen ja ihmiskauppaan liittyviä rikoksia sellaisella tavalla, joka johtaa parituksen tai ihmiskaupan kohteena olevien henkilöiden turvallisuuden vaarantumiseen ja kenties joutumiseen (uudelleen) ihmiskaupan uhriksi. Parituksen ja ihmiskaupan kohteena olevien henkilöiden mahdollisuuden saada oikeusturvaa on kiinnitettävä enemmän huomiota.

Ihmisoikeudet ja ihmiskaupan uhrien suojelu olivat keskeisiä perusteluita säädetäessä lakia ihmiskaupasta ja tiukennettaessa parituskriminalisointia. Silti meiltä puuttuvat konkreettisemmat säädökset ja ohjeet, jotka ohjaisivat viranomaisia ottamaan huomioon prostituoitujen ja mahdollisten ihmiskaupan uhrien oikeusturva sekä suojelun ja avun tarve. Puutteellisten ohjeiden ja viranomaiskäytäntöjen takia ihmisoikeudet ja perusoikeudet jäävät käytännössä toteutumatta juuri niiden kohdalla, jotka ovat heikoimmassa asemassa.

Toivomme, että eduskunnan oikeusasiamiehen selvitys johtaisi siihen, että viranomaiset saisivat tämänkaltaisia tapauksia varten sellaiset käytännön ohjeet ja toimintatavat, joilla voitaisiin paremmin turvata ihmiskaupan ja parituksen kohteena olevien henkilöiden oikeusturva ja avunsaaminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kunnioittavasti

Seksialan Liitto SALLI

Johanna Sirkiä

Johanna Sirkiä

puheenjohtaja

Anna Kontula

Anna Kontula

varapuheenjohtaja